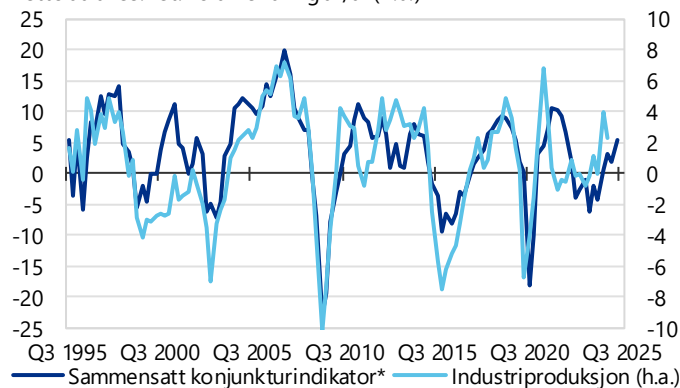

Onsdag publiseres **konjunkturbarometeret for industri og bergverk for første kvartal**. Barometeret er en god temperaturmåler for aktiviteten i industrien. Fra forrige til siste tremånedersperiode økte industriproduksjonen 2,8 prosent. I Regionalt nettverk i første kvartal meldte både hjemmerettet og eksportrettet industri om økt produksjon, og særlig eksportbedriftene. Det var samtidig noen færre industribedrifter som meldte om kapasitetsproblemer og knapphet på arbeidskraft. Regionalt nettverk ble tatt opp før handelskrigen begynte å utspille seg for alvor, og stor usikkerhet om konsekvensene av denne kan bidra til å trekke ned eksportutsiktene fremover.

Industri: Konjunkturind. og produksjon

Nettobalanse. Pst. volumendring år/år (h.a.)

*Ledet to kvartaler

Kilde: LSEG Datastream / Statistisk sentralbyrå / NHO

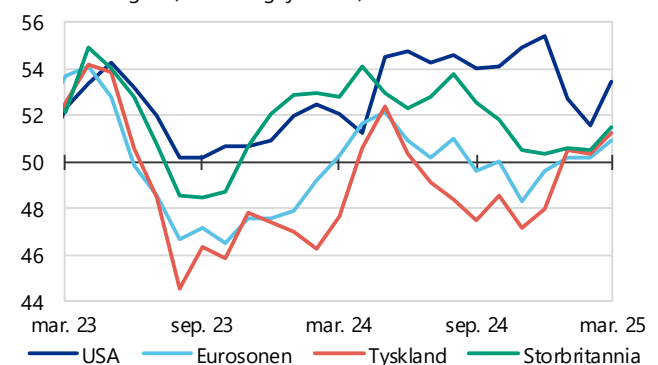
Onsdag publiseres tidligestimater på **innkjøpssjefindeksene (PMI) for april** for flere økonomier. PMIene gir indikasjoner på aktivitetsutviklingen i næringslivet fra måned til måned. PMIene er diffusjonsindeks: andelen som venter oppgang minus andelen som venter nedgang. Følgelig betyr verdier over 50 økt aktivitet fra måneden før, og verdier under 50 nedgang. Målt ved PMIene har aktivitetsveksten i USA det siste året vært markert høyere enn i Europa, jf. figuren under. I Europa er det særlig tysk økonomi som har bremsset utviklingen. I USA trakk tjenestesektoren opp i mars, mens det i Eurosonen var industrien. Fremover ventes USAs nye tollregime å dempe veksten. Økt usikkerhet vil trolig dempe investeringslysten både i Europa og i USA. Dette vil særlig ramme industrien, som både er mer utadrettet og mer kapitalintensiv enn tjenestenæringene. I Europa vil imidlertid økte forsvarsinvesteringer trekke i motsatt retning.

Torsdag kommer tall for **igangsetting og salg av nye boliger i første kvartal fra Boligprodusentenes Forening**, og fredag publiserer **SSB Byggearealstatistikken** med antall nye igangsettingstillatelser. Nyboligmarkedet har gått trått de siste tre årene. Per februar var det de siste tolv månedene bare solgt 15 600 boliger og igangsatt 14 200. Både salg og igangsetting har begynt å ta seg opp igjen fra de laveste nivåene i fjor.

Like fullt er nivåene om lag halvparten av normalnivåer. I månedene desember-februar ble det solgt 23 prosent flere boliger enn i de samme tre månedene ett år tidligere, mens igangsettingen var 11 prosent høyere. Det er særlig igangsettingen av leiligheter som har tatt seg opp, mens eneboliger og småhus fremdeles har en svak utvikling.

Verden: Innkjøpssjefindekser (PMI)*

Privat næringsliv (industri og tjenester)

*Diffusjonsindeks. Verdi over/under 50 markerer ekspansjon/kontraksjon.

Kilde: LSEG Datastream / S&P Global / NHO

Svak utvikling i nyboligmarkedet skyldes både økte byggekostnader og svakere etterspørsel. Materialkostnadene steg mye da det oppsto flaskehalser i internasjonale forsyningskjeder i kjølvannet av pandemien. Prisene har ikke kommet ned igjen siden. I tillegg har svak kronekurs økt prisene på importerte byggematerialer. Økte byggekostnader har bidratt til å øke nyboligprisene, slik at mer av etterspørselen har vridd seg mot bruktboligmarkedet.

Sammen med lavere etterspørsel har et høyt rentenivå gjort det mindre lønnsomt å igangsette nye boligprosjekter. Derfor har boliginvesteringene falt mye de siste to årene. Vi venter at de vil falle ytterligere 10 prosent i år. Oppsvinget i nyboligmarkedet vi har sett den senere tiden kan i noen grad henge sammen med forventninger om rentekutt i mars. Når dette likevel ikke kom, vil trolig utviklingen de neste månedene bli noe mer avdempet. Lav igangsetting nå betyr lav fullføring om ett-to år og dermed lavt tilbud av boliger og fremtidig press oppover på boligprisene.

Eirik Ese

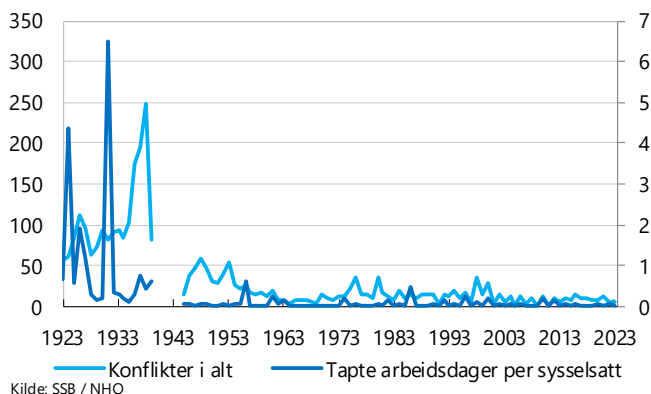
Kalender		Sist	Nå
Tir 0800	SWE: Arbeidsledighet mar.	8,9%	
Tir 1600	ØMU: Consumer conf. flash apr.	-14,5	
Ons 0800	NOR: Konjunkturbar. for industri Q1		
Ons 0930	DEU: PMI (flash) apr.	51,3	
Ons 1000	ØMU: PMI (flash) apr.	50,9	
Ons 1030	UK: PMI (flash)	51,5	
Ons 1545	US: S&P Global PMI (flash) apr.	53,5	
Tor 1000	NOR: Nyboligsalg Q1		
Fre 0800	NOR: Byggeareal Q1		

Mandag 31. mars ble NHO enig med LO og YS i lønnsoppgjøret i 2025, bare syv timer etter møtestart hos Riksmekleren. Dermed ble det ingen konflikt i mellomoppgjøret i vår sektor i år.

I 2023 var første gang det ble streik i et mellomoppgjør. Selv om LO og YS tok ut over 24 000 medlemmer i streik i fire dager, var det samlede antall tapte arbeidsdager relativt beskjedent sett i et historisk perspektiv, ifølge tall fra SSB som går tilbake til 1922. Lønnsdannelsen var på 1920- og 1930-tallet preget av alles kamp mot alle, og antall streiker og tapte arbeidsdager var høyt, se figur nedenfor. I 1938 var det hele 248 streiker, mens antall tapte arbeidsdager var høyest i 1931 med 6,5 dag per sysselsatt. Norge var rammet av bankkrise, en paripolitikk for å få kronekursen tilbake til gammel gullstandardverdi og sterk økonomisk tilbakegang, som også preget lønnsforhandlingene.

Arbeidskonflikter og tapte arbeidsdager

Antall (tv) og dager persysselsatt (th)

Årboken *Meglingsinstitusjonenes virksomhet, Tariffavtaler og arbeidskonflikter* fra 1925 gir et interessant innblikk i omfanget av arbeidskonflikter og hvordan lønnsoppgjørene ble løst for 100 år siden. Dette var 10 år etter at Riksmekleren ble etablert og den første Arbeidstvistloven trådte i kraft.

Årboken starter med bevegelsen i detaljprisindeksen, som steg med 15 prosent fra januar 1924 til mars 2025. På samme tid var lønnsdannelsen til dels indeksbestemt, men også preget av forhandlinger. Da forhandlingene i "vårtariffene" (bl.a. jernindustrien, møbelsnekkere, skofabrikkene, skredderfaget, tekstilfabrikkene, bakeriene, bryggeriene, garveriene og møllene) ikke kom til enighet, spurte riksmekler om partene "vilde forfriske lønsforhandlingene under hans ledelse." Resultatet ble en økning i timelønningene for voksne menn med 15 øre, mens kvinnene fikk 8-9 øre. Det tilsvarte en gjennomsnittlig lønnsøkning på 8-9 prosent. Det var ikke mulig å unngå en lønnsregulering siden indeksbestemmelsen lød slik: "Hvis en sammenligning mellom prisforholdene ved overenskomstens vedtakelse og i januar 1925 viser at disse har undergått en vesentlig forandring, kan en av partene (arbeiderne i tilfelle av stigning og arbeidsgiverne i tilfelle av synkning) kreve forandringer i lønningene. ... Med vesentlig forandring forstås en forandring på mere enn 5 pct." Det er dermed interessant å merke seg at prisene etter at forhandlingene var ferdig, falt med 14 prosent

frem til desember 2025. Dersom dette hadde vært indeksperioden, kunne resultatet endt i lønnsnedgang.

Når oppgjørene fant sted på året, var avgjørende for hva lønnsoppgjøret ga som resultat. Papirindustrien var den første "høsttariffen" som ble behandlet hos Riksmekler. Papirindustriens Arbeidsgiverforening hadde krevd en lønnsnedgang på 10 prosent, mens Norsk Papirindustriarbeiderforbund krevde en lønnsøkning på 16 prosent. Meklingen endte med at tariffen ble forlenget.

Elektrokjemisk industri var også en "høsttariff". Lønningene her var ved voldgiftsdom i 1922 satt relativt lavt på grunn av dårlige konjunkturer. Siden prisindeksen høsten 1925 sto 4 prosent høyere enn da tariffen ble opprettet, foreslo Riksmekler en moderat lønnsøkning. Resultatet ble en økning på 5 øre per time. Det ble forsøkt å ta inn en indeksbestemmelse i denne tariffen uten at det lyktes, slik at "lønningene kunne gå ned, hvis leveomkostningene falt."

De største konfliktene i 1925 var i hermetikk- og blikkeemballasjeindustrien og i statens anlegg. Streiken omfattet vel 7 000 arbeidere. Streiken medførte 268 000 tapte arbeidsdager, som utgjorde om lag 40 prosent av alle tapte arbeidsdager det året. (Anslag beregnet ved å multiplisere arbeidertallene ved konflikten med antall arbeidsdager konflikten varte.)

Femteplassen i statistikken over tapte arbeidsdager i 1925 har konflikten ved Trælansfos Træsliperi nord for Kvinesdal. Konflikten varte i 7-8 måneder. Bedriften var ikke medlem i arbeidsgiverforeningen, og var dermed ikke omfattet av avtalen i papirindustrien. Riksmekler løste konflikten i desember, en konflikt "der hadde vært temmelig ondartede optøyer, da bedriften ble forsøkt igangsatt med uorganiserte arbeidsledere". Denne konflikten er godt dokumentert for ettertiden i bl.a. boken "To-kyrs industriarbeidrar i streik" av Andreas Hompland.

Ellers trekker årboken frem at det i 1925 synes å ha foregått et energisk arbeid for å få individuelle lønnskontrakter avløst av kollektive avtaler. Kollektive tariffavtaler er en forutsetning for den koordinerte lønnsdannelsen vi i dag kjenner som frontfagsmodellen. Holden 4-utvalget formulerer fordelene med vår lønnsdannelsesmodell godt: "Koordineringen hindrer en «alles kamp mot alle» om forbedringer i relative posisjoner, som ellers kunne ledet til en ukontrollert lønnsvekst, økt arbeidsledighet og et utfall ingen ville vært tjent med."

Torill Lødemel

Område samfunnsøkonomi

E-post	Ansvar	Mobil
oystein.dorum@nho.no	Sjeføkonom	907 88 762
eirik.ese@nho.no	Norsk økonomi	416 77 620
torill.lodemel@nho.no	Arbeidsmarked, lønn	924 25 850
hallvard.morck@nho.no	Norsk økonomi	970 75 067
espen.skretting@nho.no	Norsk økonomi	957 81 985
victoria.sparman@nho.no	Norsk økonomi, arb.marked	924 92 461
bard.ola.tjonneland@nho.no	Internasjonal økonomi	930 22 705

[Tidligere utgaver av NHOs Ukeblikk finnes her](#)